

Henk te Velde

Henk te Velde (1959) is hoogleraar vaderlandse geschiedenis in Leiden. Hij is lid van het Nationaal Comité 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden en was onder meer te zien als deskundige bij de NOS-uitzending over de nagespeelde landing van prins Willem Frederik in Scheveningen.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Geschiedenis helpt bij de vorming van burgers door op een 'relativerende' manier (de 'relaties' tussen heden en verleden) na te denken over de maatschappij waarin we leven en de herkomst daarvan. Het vak biedt ook een (relative-rend) vocabulaire voor maatschappelijke discussie.

Welke historische periode spreekt u het meeste aan?

De negentiende eeuw. Dat is deels toeval, omdat daarop in de afdeling aan de RUG waar ik student was de meeste nadruk lag, maar het is ook een periode die ver weg genoeg is om echt geschiedenis te zijn en dichtbij genoeg om relevante parallellen te trekken.

Rain, steam and speed – The Great Western Railway. William Turner, 1844. National Gallery, Groot-Brittannië.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op school?

Weinig, ik heb geen eindexamen gedaan in het vak. Wat ik heb meegekregen, is vooral van huis uit, mijn vader heeft veel belangstelling voor geschiedenis. Op de lagere school leerde ik – ook via zelf lezen – de klassieke verhalen van de Tachtigjarige Oorlog kennen, op de middelbare school door lezen de geschiedenis van de filosofie en – geheel iets anders – de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

Welke historische studie maakte de meeste indruk op u?

Ik noem hier twee: After Virtue uit 1981 van de ethicus Alasdair MacIntyre, die vanuit een duidelijke en contro-versiële visie de hele geschiedenis van de morele filosofie herverteelt, en ook nog eens vanuit het heden naar het verleden – tot de oudheid aan toe. Het tweede is Principles of Representative Government uit 1997 van de politiek filosoof Bernard Manin die ongeveer hetzelfde doet met de geschiedenis van het denken over democratie en vertegenwoordiging.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Amadeus van Miloš Forman die me de oren opende voor de opera.

FOTO FRANK VAN BEEK

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Voor gevorderde leerlingen en studenten is het belangrijkste dat zij zich het verleden toe-eigenen, dat wil zeggen dat ze leren dat ze er zelf iets van kunnen vinden en van kunnen maken, het verleden zien als iets van henzelf en niet iets officieels of formeels.

Welke historische persoon spreekt u het meeste aan?

Ik heb een figuur als Abraham Kuyper altijd intrigerend gevonden, juist door veel irritante egomanie gecombineerd met enorme energie, passie, een gecompliceerde persoonlijkheid, diep gevoeld geloof en plat populisme.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Eigenlijk maakte ik recent het omgekeerde mee. In het kader van 200 jaar Koninkrijk wordt er veel teruggeblikt op november 1813, het herstel van de onafhankelijkheid. Daar is zoveel over herdacht in de loop van de tijd en er is zo'n dwingende nationale geschiedenis achteraan gekomen, dat het bijna onmogelijk is geworden om ons nog werkelijk te verplaatsen in het moment van toen, toen men niet wist hoe het verder zou gaan – niemand heeft de echte uitkomst voorzien – en er gedurende enkele weken een chaotische en onzekere toestand heerste, waarin de burgerij vooral bang was voor sociale onrust. Contact met het moment van toen is dus heel moeilijk. Toen ik recent de echte documenten uit die tijd zoals proclamaties en de Grondwet van maart 1814 in het Nationaal Archief onder ogen kreeg, riep dat wel een romantische sensatie van contact op, maar de onzekerheid waarin dat allemaal tot stand kwam, maakte van veel proclamaties eigenlijk op dat moment een soort blufpoker.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Er hoeft niet per se een canon te zijn, maar ik denk dat het voor het onderwijs goed is om een soort van vanzelfsprekend overzicht te hebben van de geschiedenis, waarna je die dan weer kunt relativeren, maar zonder uitgangspunt hangt de rest in de lucht.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

Enerzijds regeringscentra, zoals het Binnenhof waar het verleden vanaf de middeleeuwen letterlijk in lagen terug te zien is in de gebouwen, verbouwingen, restanten van het verleden en al dan niet opgepoetste mythes en half gelukke pogingen om iets nieuws te beginnen. Anderzijds was ik onlangs met studenten op de Waalsdorpervlakte, waar vrijwilligers ons de impact van de plek lieten ondergaan, zonder opsmuk maar met betrokkenheid, authenticiteit en een soms aandoenlijke trots. Het gaf een college over herdenken in Nederland meer lading mee.

Wat is uw dierbaarste bezit dat ook historische waarde heeft?

Enkele Franse en Britse negentiende-eeuwse boeken die een waarde op zichzelf hebben en voor mij ook gebruiksvoorwerp zijn in mijn werk.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Een combinatie van een canon-achtig overzicht met uitlokken tot zelf nadenken en eigen positie bepalen, vooral voor de oudere leerlingen. En bezoek plaatsen waar de geschiedenis te voelen is: maak het verleden tastbaar. ■

De Waalsdorpervlakte.